

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ХОРЕОГРАФІЯ

COMMUNICATIVE SKILLS TRAINING OF STUDENTS IN THE EDUCATIONAL AND PROFESSIONAL PROGRAMME IN SPECIALITY CHOREOGRAPHY

Романчук О.В.,

orcid.org/0000-0001-8215-9741

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української та іноземних мов*

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Коваль Р.С.,

orcid.org/0000-0001-9284-7505

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов*

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Калимон Ю.О.,

orcid.org/0000-0002-0062-2382

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов*

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Сосіна В.Ю.,

orcid.org/0000-0003-4866-532X

*кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри хореографії та мистецтвознавства*

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

У статті проаналізовані особливості викладання дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» (французька) та її значення у комунікативній підготовці студентів, котрі навчаються за освітньо-професійною програмою Хореографія. Основу сучасної хореографічної термінології становлять французькі терміни. У 2014 році колектив викладачів Львівського державного університету фізичної культури опублікував методичні рекомендації для студентів спеціальності «хореографія», котрі вивчають французьку мову з метою ґрунтовного опанування та оволодіння фаховою термінологією. Для удосконалення викладання зазначеної дисципліни, отримання кращих програмних результатів навчання, опираючись на багаторічний особистий професійний досвід, у заплановане друге видання ми внесли певні корективи й доповнення, розширивши, зокрема, спектр завдань для самостійної роботи. Студентам запропоновано 10 тематичних текстів французькою мовою обсягом від 150 до 200 слів, у процесі роботи з якими вони повинні їх прочитати, письмово перекласти українською мовою, а також окремо перекласти та вивчити виділені нами терміни, які є важливими у професії хореографа. Також ми додали завдання, які включають роботу з текстами про відомих хореографів, танцівників, балетмейстрів та педагогів. Студенти мають прочитати та перекласти українською мовою з допомогою словника запропоновані тексти; виписати, перекласти українською мовою та вивчити виділені терміни; знайти додаткову інформацію українською мовою стосовно підкреслених термінів; перекласти та пояснити виділені слова. На основі цих текстів вони повинні також укласти відповідний українсько-французький термінологічний словник. Усі перелічені завдання спрямовані як на опанування фахової термінології та розвиток комунікативних навичок, так і на поглиблення знань з історії хореографічного мистецтва, що формує глибоке розуміння сутності танцю як культурного й художнього явища. Вони розширюють світогляд, стимулюють творче мислення та сприяють пошуку нових форм у хореографії.

Ключові слова: комунікативні навички, термінологія, хореографія, французька мова, українська мова.

The article analyses the features of teaching the discipline 'Foreign Language for Professional Purposes' (French) and its significance in the communicative skills training of students studying under the educational and professional programme Choreography. The basis of modern choreographic terminology is French. In 2014, a team of lecturers of Lviv State University of Physical Culture published methodological recommendations for students of the speciality 'Choreography', who study French in order to thoroughly master the language and corresponding professional terminology. To improve the teaching of this discipline and obtain better program learning outcomes, based on many years of personal professional experience, the authors have made certain adjustments and additions to the second edition, expanding, in particular, the range of tasks for independent work. Students are offered 10 thematic texts in French, ranging from 150 to 200 words. They must read and translate them into Ukrainian in a written form, and also translate and study the terms we have highlighted, which are important in choreographer's professional communication. We have also added tasks that include working with texts about famous choreographers, dancers, ballet masters and teachers. Students must read and translate the texts into Ukrainian using a dictionary; write out, translate into Ukrainian and study the highlighted terms; find

additional information in Ukrainian regarding the underlined terms; translate and explain the highlighted words. Based on these texts, they must also compile a Ukrainian-French choreography terminology dictionary. All the tasks mentioned are aimed at mastering professional terminology and developing communication skills, as well as deepening knowledge of the history of choreographic art, which forms a deep understanding of the essence of dance as a cultural and artistic phenomenon. They broaden the worldview, stimulate creative thinking and contribute to the search for new forms in choreography.

Key words: communication skills, terminology, choreography, French, Ukrainian.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Реформаційні процеси в сучасній хореографічній освіті України зумовлюють необхідність збагачення її теорії і практики, розширення та оновлення спектра фахових дисциплін, інноваційних методик і технологій, які репрезентують навчання «мистецтва руху» в різних соціальних інституціях (освітніх і культурних) задля формування високоосвіченої, творчої особистості майбутнього фахівця [1, с. 46].

Важливість комунікативної підготовки майбутніх хореографів полягає в тому, що їхня професійна діяльність нерозривно пов'язана із постійною взаємодією з людьми та передаванням художнього задуму не лише через рух, а й через слово, емоцію та особистий приклад. Основою тезаурусу класичної хореографії залишилися французькі терміни, які набули статусу інтернаціоналізмів. Незважаючи на свою умовність, вони дозволяють виявити генетичні витoki руху, пози, положення. Більшістю термінів позначена конкретна дія, що здійснюється при виконанні руху, деякі вказують на характер виконуваного руху, інші – на етимологію чи певний візуальний образ, закладений у назві [1, с. 137].

У 2014 році колектив викладачів Львівського державного університету фізичної культури опублікував методичні рекомендації для студентів спеціальності «хореографія», котрі вивчають французьку мову з метою ґрунтовного опанування та оволодіння фаховою термінологією [6]. Зазначена дисципліна на першому курсі допомагає студентам краще зрозуміти доволі складний термінологічний корпус хореографії, адже ця лексика буде їх супроводжувати не лише під час навчання у закладі вищої освіти, але й протягом усього життя за умови, якщо вони пов'яжуть його з цим видом мистецтва [11]. Використання методичних рекомендацій на практиці протягом тривалого періоду часу дало змогу виявити та виправити певні недоліки й огріхи першого видання, а також доповнити його новими видами завдань. Отже, актуальність нашої роботи обумовлена, серед іншого, пошуками шляхів удосконалення викладання дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» (французька).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасна хореографічна термінологія розглянута у працях українських та іноземних науковців. Ольга Романчук, Ростислав Коваль, Валентина Сосіна та Наталія Пугач проаналізували лексико-семантичні особливості термінології хореографії у французькій мові і виявили, що для неї характерним є застосування низки опорних термінів, а саме: *batement* (m), *pas* (m), *temps* (m), *sissonne* (f) [10].

Юлія Данчевська дослідила лексичні одиниці терміносистеми класичного танцю [2], Валентина Кажан та Раїса Калініна розглянули власні назви як словотвірну базу для найменування танців в різних мовах світу, зазначивши, що хореографічна термінологія – стійка і в той же час поновлювана частина словникового запасу мови, у процесі утворення і становлення якої активно проявляються семантичні і словотвірні можливості мови в цілому, її зв'язок із життям суспільства та розвитком мистецтва [5].

Катерина Максименко займалася вивченням питання хореографічної лексики у французьких музично-сценічних постановках XVII – XVIII століть, що дозволить розширити знання про історичний танець зазначеного періоду та намітити нові напрямки у його вивченні [9]. Олена Шевченко розробила лекцію для студентів першого курсу на тему «Термінологія класичного танцю» [12].

Лілія Козинко провела ретроспективний аналіз термінології українського народного танцю у працях Василя Верховинця, Василя Авраменка та Андрія Гуменюка. На її думку, сьогодні необхідно переглянути термінологію українського танцю, повернути автентичні українські назви, позбавити їх іноземного нашарування, вивести з ужитку спотворені терміни («гармошка», «ялинка» та інші), що приведе до полегшення комунікації між хореографами, покращення навчального процесу на всіх рівнях освіти та, найголовніше, – до відродження автентичності української хореографії, сприятиме формуванню почуття національної гідності та ідентичності українського народу [7].

Катерина Ливрінц зробила аналіз адаптації французьких термінів хореографії в українській мові, динаміки збагачення французької мови спеціальною термінологією в залежності від

розвитку хореографічного мистецтва з середини XVIII століття до наших днів [8]. Вона зазначила, що нові слова хореографічної термінології у французькій мові походять від назви рухів тіла та частин тіла в цілому, їх асоціації з іншими предметами та явищами [8].

Наталія Захарчук опублікувала словники, у яких подала тлумачення основних понять і термінів класичного танцю відповідно до курсу «Методика вивчення класичного танцю». Побудова словників основних понять і термінів з методики вивчення класичного танцю у вигляді навчально-методичних посібників спрямована на те, щоб навчити студентів самостійно орієнтуватися в культурно-мистецькому інформаційному просторі, працювати з навчальною літературою, порівнювати погляди різних авторів [3; 4].

José Juan Pacheco Ramos проаналізував французьку балетну термінологію, взаємозв'язок між балетом та французькою мовою [17], Jacqueline Challet-Haas вивчала термінологію класичного танцю [13]. Дотичними до тематики нашої статті також є наступні праці: «Passion danse: l'encyclo» (2019) [14], «L'Encyclo de la danse» (2019) [15] та «Grammaire de la danse classique» (1977) [16].

Мета нашої роботи полягає у дослідженні особливостей викладання дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» (французька) на сучасному етапі та її значення у комунікативній підготовці студентів, котрі навчаються за освітньо-професійною програмою Хореографія.

Виклад основного матеріалу. Танці залишаються улюбленим заняттям у суспільстві. Необхідність передати свої емоції, поділитися радістю чи горем за посередництва рухів у танці бере початок з давнини [8]. Термінологія класичного танцю, створена в результаті міжкультурної взаємодії хореографічних шкіл шляхом відсіву не обов'язкових, тимчасових елементів і відбору постійних, що відображали саму природу класичної хореографії, еволюціонувала протягом кількох століть, зазнала багато змін та доповнень, перш ніж сформуватися в струнку й універсальну систему, загально визнану в усьому сучасному світі [1, с. 137].

Розвиток хореографічного мистецтва у Європі призвів до того, що у багатьох європейських країнах мови збагатилися новою лексикою, новими поняттями. Більшу частину хореографічної лексики запозичено з французької мови. Ще французький король Людовик XIV обожнював танцювати і старанно навчався цьому мистецтву, а в березні 1661 року заснував Королівську академію танців. Тоді ж з'явився опис основних балет-

них па (pas – крок) та танцювальних рухів, назви яких залишились у вжитку до сьогодні [8].

Кафедра хореографії та мистецтвознавства у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського створена у 2008 році з ініціативи керівництва закладу вищої освіти. Спочатку вона існувала як складова кафедри гімнастики, але від 2011 року отримала самостійний статус. Тоді ж було впроваджено викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування», предметом вивчення якої є хореографічна термінологія, яка використовується у французькій та українській мовах. Здобувачі вищої освіти повинні, серед іншого, набути здатності спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміти спілкуватися іноземною мовою та оперувати професійною термінологією у сфері фахової хореографічної діяльності (виконавської, викладацької, балетмейстерської та організаційної).

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: «Основні відомості з французької мови» та «Основи хореографічної термінології». До першого змістового модуля входять теми: 1) Загальні відомості про французьку мову; 2) Артикль та іменник у французькій мові; 3) Прикметник у французькій мові; 4) Займенник та числівник у французькій мові; 5) Дієслово у французькій мові. До другого змістового модуля входять теми: 6) Основи хореографічної термінології; 7) Термінологія вправ біля станка; 8) Термінологія вправ на середині залу; 9) Термінологія стрибків; 10) Термінологія вправ на пальцях та сценічних рухів; 11) Формування та розвиток навичок перекладу фахової термінології; 12) Формування та розвиток навичок перекладу літератури за фахом; 13) Формування та розвиток комунікативних навичок з теми «Хореографія»; 14) Укладання термінологічного французько-українського словника, а також підсумковий модульний контроль.

Усе вищеперелічене відображено у вже згаданих методичних рекомендаціях [6]. Однак, з метою вдосконалення викладання цієї дисципліни, отримання кращих програмних результатів навчання, опираючись на багаторічний особистий професійний досвід, у запланованому другому виданні ми запропонували студентам також самостійну роботу – 10 текстів французькою мовою обсягом, як правило, від 150 до 200 слів («Le chorégraphe» / «Хореограф»; «La chorégraphie» / «Хореографія»; «La salle» / «Зал»; «Les vêtements de danse» / «Одяг для танцю»; «La danse traditionnelle» / «Традиційний танець»;

«La danse moderne» / «Сучасний танець»; «Le ballet» / «Балет»; «La Fédération Française de Danse» / «Французька танцювальна федерація»; «La danse intégrée» / «Інтегрований танець»; «Les traumatismes» / «Травматизм»). Вони повинні їх прочитати, письмово перекласти українською мовою, а також окремо перекласти та вивчити виділені нами терміни, які є важливими у професії хореографа. Наведемо низку прикладів відповідної термінології: articulations (f, pl) – суглоби; bras (m) – рука; chant (m) – спів; collant (m) – 1) трико, 2) колготи; corps (m) humain – людське тіло; créativité (f) – креативність; danse (f) – танець; danse (f) classique – класичний танець; danse (f) contemporaine – сучасний танець; décors (m, pl) – декорації; émotion (f) – емоція; épaules (f, pl) – плечі; époques (f, pl) – 1) епохи, 2) періоди; espace (m) – простір; femmes (f, pl) – жінки; genre (m) dramatique – драматичний жанр; hommes (m, pl) – чоловіки; idée (f) – ідея; inventivité (f) – винахідливість; jupette (f) – спідничка; justaucorps (m) – жупокор; liberté (f) – свобода; maillot (m) – 1) трико, 2) майка; métier (m) – професія; mouvements (m, pl) – рухи; musique (f) – музика; organisation (f) – організація; pantomimes (f, pl) – пантоміми; pas (m) – 1) крок, 2) па; pieds (m, pl) – ноги; pratique (f) – 1) практика, 2) заняття; répertoire (m) chorégraphique – хореографічний репертуар; scène (f) – сцена; sécurité (f) – безпека; sentiment (m) – відчуття; silhouette (f) – силует; sol (m) – підлога; souplesse (f) – гнучкість; spectacle (m) – спектакль; sport (m) – спорт; tête (f) – голова; tutu (m) – балетна пачка; vision (f) artistique – мистецьке / художнє бачення тощо.

Також ми додали завдання для самостійної роботи, які включають роботу з текстами про відомих хореографів, танцівників, балетмейстрів та педагогів, серед котрих такі особистості як Jean-Georges Noverre (1727–1810), Enrico Cecchetti (1850–1928), Isadora Duncan (1877–1927), Serge Lifar (1905–1986), Roland Petit (1924–2011), Maurice Béjart (1927–2007) та Aurélie Dupont (1973).

Студенти повинні прочитати та перекласти українською мовою з допомогою словника запропоновані тексти; виписати, перекласти українською мовою та вивчити виділені терміни (наприклад, ballet moderne; jour de sa naissance; Journée internationale de la danse; éditions; traductions; mœurs; usages; nature; vérité; maître de ballet; soirée; divertissements; pièces de théâtre; corps de ballet; pas de deux; partenaires; virtuosité; méthode d'enseignement de la danse; capacités techniques; exécuter; rotation; problème; existence; voiles;

succès; notoriété; remarquer; beauté physique; technique; niveau européen; représentation; membres; direction; réformes importantes; activité chorégraphique; chaussons de danse; style; langage; fondateur; hommage; pseudonyme; troupe; mort; testament; temps; tournées; génération; étoile du ballet; mutation; banlieue; claquettes; scolarité; se présenter; nomination; opérer; fracture; cartilage; genou; droit; rééducation; réalisateur; début; institution тощо); знайти додаткову інформацію українською мовою стосовно підкреслених слів та словосполучень (наприклад, le 29 avril; Fontainebleau; la cour de Louis XIV; Opéra-Comique; Marguerite-Louise Sauveur; David Garrick; Marie-Thérèse d'Autriche; Marie-Antoinette; Pierre Gardel; Étienne-Hughes Laençon; la Scala; La Belle au bois dormant; Ruth Page; Coppélia; Loïe Fuller; Opéra de Paris; Monte-Carlo; Auchwitz; Sorbonne; Giselle; Ballets des Champs-Élysées; Théâtre Marigny; Serge Gainsbourg; Yves Saint Laurent; César; Notre-Dame de Paris; Maurice Jarre; Molière; Sylvie Guillem; Le Lac des Cygnes; Don Quichotte; New York City Ballet тощо); перекласти та пояснити виділені терміни (наприклад, reindre; exposition – nœud – dénouement; premiers pas; tournée triomphale; solistes brillants; interprétations; figures antiques grecques; liberté d'expression; hellénisme; culte du corps; spiritualité; salons artistiques; antisémitisme; pléiade; ballet narratif; néophytes; droits d'auteur; couples mythiques; âge d'or; engagement; coryphée тощо). На основі цих текстів студенти повинні укласти відповідний українсько-французький термінологічний словник.

Висновки. Усі завдання спрямовані як на опанування фахової термінології та удосконалення комунікативних навичок, так і на поглиблення знань з історії хореографічного мистецтва, що формує глибоке розуміння сутності танцю як культурного й художнього явища, дозволяє простежити розвиток танцювальних форм, стилів і напрямів, зрозуміти їхнє походження, а також зв'язок із певною епохою.

Ми запропонували для опрацювання невеликі тексти, які містять інформацію про відомих хореографів, танцівників, балетмейстрів та педагогів, балети, спектаклі й вистави, театри тощо. Ці знання розширюють світогляд, стимулюють творче мислення та сприяють пошуку нових форм і образів у хореографії.

Вони є фундаментом професійної майстерності хореографа, що дозволяє поєднувати традицію й новаторство та створювати змістовні й актуальні танцювальні постановки. Саме для цього

студенти під час вивчення «Іноземної мови професійного спрямування» (французької) повинні оволодіти відповідним термінологічним інструментарієм та основами знань з історії хореографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Благова Т. Розвиток хореографічної освіти в Україні (XX – початок XXI століття): дис. ... д-ра педаг. наук: 13.00.04 / Благова Тетяна Олександрівна. Полтава, 2021. 595 с.
2. Данчевська Ю. Деякі аспекти лексичних одиниць терміносистеми класичного танцю. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», № 709, 2011. С. 69–73.
3. Захарчук Н. Словник основних термінів з методики класичного танцю: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 56 с.
4. Захарчук Н. Словник хореографічних термінів: навч.-метод. посіб. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2013. 27 с.
5. Кажан В., Калініна Р. Власні імена та їх похідні в термінології хореографічного мистецтва. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Вип. 8, 2012. С. 57–67.
6. Коваль Р., Пугач Н., Романчук О., Сосіна В. Французька мова за професійним спрямуванням: Метод. рек. для студ. напряму підготовки «Хореографія». Львів: Компанія «Манускрипт», 2014. 56 с.
7. Козинко Л. Термінологія українського народного танцю в дослідженнях В. Верховинця, В. Авраменка та А. Гуменюка. Танцювальні студії, 6 (2), 2023. С. 145–154.
8. Ливрінц К. Адаптація французьких термінів хореографії в українській мові. Limes. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці. Вип. VII, т. 1. 2020. С. 263–268.
9. Максименко К. Хореографічна лексика у французьких музично-сценічних постановках XVII–XVIII століть. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал, № 2. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 157–161.
10. Романчук О., Коваль Р., Сосіна В., Пугач Н. Лексико-семантичні особливості термінології хореографії у французькій мові. Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка за 2021 рік (3–4 лютого 2022 року). На пошану доктора філологічних наук, професора Катерини Яківни Кусько. Львів: ПАІС, 2022. С. 247–249.
11. Романчук О., Сосіна В., Акімова С., Коваль Р. Організація навчального процесу з дисципліни «Французька мова за професійним спрямуванням» (для студентів напряму підготовки «хореографія»). Освіта і наука в умовах глобальних викликів: Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції 11–15 червня 2013. Сімферополь-Судак, 2013. С. 136–139.
12. Термінологія класичного танцю: лекція для студентів 1 курсу ФПО спеціальності 024 «Хореографія» / розроб. Шевченко О. М. Львів, 2018. 17 с.
13. Challet-Haas J. Terminologie de la danse classique. Paris: Amphora, 1987, 159 p.
14. Chaudon M.-V. Passion danse: l'encyclo. Montrouge: Bayard Jeunesse, 2019. 112 p.
15. Colozzi C. L'Encyclo de la danse / sous la direction de Sonia Feertchak. Paris: Gründ Jeunesse, 2019. 255 p.
16. Guillot G., Prudhommeau G. Grammaire de la danse classique. Paris: Hachette, 1977, 315 p.
17. Pacheco Ramos J. J. La terminologie française du ballet: des mouvements nommés en français. Synergies Espagne, № 10, 2017. Pp. 203–211.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026